

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor
Pe o jum. de an 12 "
Pe trei luni . . . 6 "
Pentru România şi
străinătate:
Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20 "

TELEFON N. 298.

GAZETA TRANSILVANIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

**REDAȚIA
ŞI ADMINISTRAȚIA**
Targul Inul Nr. 80

INSERATELE
se primesc la adminis-
trație. Prețul după tarifi
şi involaie.

Manuscrisele nu se in-
napoiacă.

Glasuri de pace...

Acțiunea Statelor-Unite. Enciclica Papei Benedict XV.

Se împlinesc șase săptămâni de când zăgănitul armelor și buibuit înfricoșat al tunurilor ucigăse răsună dela un capăt până la celălalt al Europei, pe uscat și pe mare, producând pretutindeni groază și jale cumplită. Țări înfloritoare având la baza lor cea mai înaltă civilizație sunt astăzi presărate de leșuri și mormane de ruine, sub cari sunt îngropate avuții, agonisite prin ani de zile în sudoarea feței, monumente și comori neprețuite istorice împreună cu nădejdele neamurilor în zile mai fericite...

Din haosul acestă infernal, cum n-a mai fost și n-o să mai fie, încep să răsună glasuri tot mai deslușite, cari cer să se pună capăt acestui războiu înfricoșat.

Inițiativa a luat-o acum vre-o 10 zile președintele Statelor-Unite, care a oferit statelor beligerante serviciile în vederea restabilirii păcii europene, supunându-i-se acum sau mai târziu divergențele ivite spre imparțială aplanare. Franța, precum știm, a răspuns evasiv, iar celelalte state s'au abținut de-oamdată dela un răspuns.

În schimb sosesc acum telegrame, în cari se semnaleză *consfătuiri, ce ar avea loc la Washington între președintele Statelor Unite Wilson și ambasadorii Statelor beligerante* cu scop de a se face pașii pentru o aplanare pacinică a războiului. Se spune chiar că în urma acestor consfătuiri ambasadorul Germaniei ar fi lăsat să se întrevadă, că Germania n-ar fi contra începerii unor tratative de pace. Asemenea știri sosesc și din anturajul Maj. Sale Monarhului nostru, care a dat doar în trecut atâtea dovezi de iubire de pace.

O inițiativă mai hotărâtă pentru terminarea războiului european pare a fi luat însă noul Papă Benedict al XV-lea.

Ziarul oficial al Vaticanului „*Oservatore Romano*” a publicat alaltieri prima enciclică a Papei, în care pledează pentru o cât mai grabnică încheiere a păcii. Papa Benedict al XV-lea ține să releveze înaintea de toate, că providența divină îi va da puterile de lipsă ca să-și împlinească înalta chemare.

Papa își exprimă apoi *durerea și indignarea sa*, în fața acestui războiu înflorător, de-a vedea cea mai mare parte din Europa pusă în ter și foc și înroșită de sângele creștinilor. Nu voiu întrelăsa deci nimic spre a grăbi sfârșitul acestei lupte plină de grozăvie.

Să cerem — exclamă Papa — *celor cari guvernează popoarele să părăsească toate divergențele cari i despart și să facă pacea. Sunt destule ruine îngrămădite și sânge răspândit! Să se grăbească a începe tratativele de pace, numai astfel vor obține răsplata lui Dumnezeu pentru ei și popoarele lor.*

Ce răsunet va avea strigătul după pace al Papei, nu se poate întrevedea, căci patimile celor încinși în lupta sălbatică sunt grozave, iar interesele celor înarmați până în dinții atât de opuse și atât de greu de satisfăcut. Peste apelul Papei, care are milioane de credincioși în toate țările beligerante, nu se va putea trece însă atât de ușor la ordinea zilei, formând acesta numai începutul unei serii de demersuri al Sf. Scaun pe lângă împărății, diplomații și guvernele țărilor combatante.

Ziarul „*Tribuna*” din Roma este informat că apelul Papei în favoarea păcii este preambulul celor două acte prime ale Sf. Scaun, cari sunt: o enciclică-program de pace pe care Papa o va trimite tuturor episcopilor din lume și o inițiativă în curs de realizare, care a fost luată de Papa pe lângă *diferitele guverne de a cere sfârșitul ostilităților și întrunirea unui congres de arbitraj pentru pace.*

Pentru confirmarea acestor demersuri ale Papei „*Tribuna*” mai adaugă, pe baza unor informațiuni din loc competent, că în audiența lor de concediu cardinalii Amette, Andrieux, Bourne, Mercier, Piffel (Viena) și Csernoch (Strigoniu) le-a dat misiunea de a sonda terenul pe lângă guvernele respective și să-i refereze.

În același timp diplomația pontificală pe lângă Austria, Bavaria și Belgia lucrează în același scop.

Nu e exclus prin urmare, ca trimisul apostolic dela Washington

să fi fost însărcinat să facă un demers confidențial pe lângă Președintele Wilson, ca împreună cu acțiunea inițiată de acesta să obțină un acord în privința realizării unui cât mai apropiat congres de arbitraj pentru pace.

Zilele viitoare ne vor arăta întrucât nobilele nizuințe de pace ale președintelui Statelor-Unite și ale Papei Benedict al XV-lea vor avea efectul dorit.

Acțiunea Angliei.

O proclamație a regelui George către colonile engleze. — Entuziasmul războinic în Indii.

Din „*Neue Fr. Presse*” dăm în estras următoarele comunicate primite la Londra peste Olanda și telegrafate la Berlin:

Regele George al Angliei a adresat colonilor un manifest, în care le mulțumește pentru ajutorul unanim acordat Angliei.

Nu e vina mea — spune între altele regele — dacă războiul, pe care mă sileam din răspuneri să-l împedec, a izbucnit. Dacă aș fi rămas indiferent la violarea neutralității Belgiei, pe care Anglia o garantase, dacă aș fi rămas nepăsător la soarta Franței amenințată, a-ș fi sacrificat onoarea mea și a-ș fi periclitat libertatea Marii Britanii și cea a omenirii.

Popoarele mele de peste mări au arătat, că aprobă hotărârea mea serioasă, pe care a trebuit s'o iau, promițându-mi ajutorul lor. Sunt mândru, să pot arăta lumii, că popoarele mele din colonii sunt tot atât de hotărâte, ca și cele din regatul meu, să apere dreapta cauză până la rezolvirea ei satisfăcătoare.

În ședința din 9 Sept. a camerei comunelor din Londra secretarul departamentului pentru Indii a dat citire unei depeși a vice-regelui Indilor, care a făcut o profundă impresie.

Viceregele asigură, că principii statelor din Indii au oferit guvernului unanil servicii lor personale și toate mijloacele de cari dispun. 27 din aceste state au trupele lor proprii și le-au pus imediat la dispoziție guvernului. Maharadscha (prințipele indigen) din Mysor a dăruit 50 lakh (1 lakh=136.000 mărci germane). Alți principii au pus la dispoziție vapoare. Maharadscha din Pawa a oferit guvernului Angliei nu numai toate resursele statului său ci și jvauricalele sale proprii. Un alt Maharadscha, deși o trecut de 70 ani, va lua parte împreună cu nepotul său de 17 ani în armata expediționară.

Situația pe câmpul de războiu.

Pe baza știrilor oficiale cenzurate primite din cârtierul presei și dela biroul telegrafic și de corespondență ungar în decursul zilei de ieri și azi dimineață situația pe câmpul de războiu se prezintă astfel:

1. În nordul Monarhiei. Dintr'un comunicat pe ziua de ieri (13 Sept. n.) reținem următoarele constatări oficiale:

In lupta dela Lemberg a succed trupele noastre să respingă cu mari pierderi trupele dușmane, cari se aflau spre sud de șoseaua Grodeck. Acest succes n'a putut fi însă exploatat pe de-antregul, deoarece aripa noastră nordică era amenințată la Rava Ruska de forțe superioare. Pe lângă aceasta puteri însemnate dușmane au învintat nu numai în contra armatei lui Dankl ci și în spațiul dintre această armată și câmpul de luptă dela Lemberg. Cu considerare la aceste puteri superioare însemnate ale dușmanului ni s'a impus să concentrăm armatele noastre brave, cari de trei săptămâni au stat aproape neîntrerupt în foc, în terenuri favorabile spre a le avea gata în vederea operațiilor viitoare.

Un comunicat oficial de astăzi (14 Sept.) constată următoarele: Trupele noastre stau la o depărtare de aproximativ 20 chilometri de Lemberg, respingând pe Ruși din diferite poziții importante. S'a distins cu deosebire armata noastră a patra, care a capturat 80 tunuri și cincii mii prizonieri. La Ravaruska Rușii sunt însă în mare preponderanță, încât aici atacul nostru s'a oprit.

Intraccea forțele superioare ca număr ale Rușilor, concentrate în fața Lublinului, au constrâns armata lui Dankl, ca deocamdată să se retragă. Această retragere n-are însă un caracter hotărâtor, căci din contra trupele noastre, cari se concentrează pe întreaga linie, se pregătesc pentru atacul hotărâtor.

2. În sudul Monarhiei: Biroul tel. ungar comunică următoarele:

Invasia sârbilor în comitatul Szerem din Slavonia de est a stârnit neliniște în populație fără de nici un motiv.

Respingerea sârbilor este în-cărgere și nu este departe vremea când un raport oficial, ce nu poate întârzia mult, ne va aduce știrea că sârbii au fost bătuti groznic.

Circulația trenurilor între Zimony și Neoplanta este normală.

3. Luptele franco-ruso-germane. Despre luptele dintre Germani și Francezi ziarul „*Tribuna*” comunică următoarele:

Operațiunile din preajma Parisului au început Duminica trecută și sunt actualmente în desfășurare pe un front de 250 chilometri. La aceste lupte participă aproape 1 milion și jumătate de soldați. Lupta este foarte serioasă. Fiecare palmă de pământ este apărată până la ultima picătură de sânge.

Din ostul Prusiei generalul Hindenburg anunță o nouă victorie asupra armatei rusești.

Aeroplanul „Vlaicu III”.

D-l prof. C. Nedelcu din București ne scrie următoarele:

Aniversarea morții lui Aurel Vlaicu ne găsește în suprema zburătoare după hotărârea ce se impune să aleagă neamul românesc la acest cel mai grav moment al existenței sale, aproape de două ori milenară.

Și cel ce anul trecut nu văzută pe Vlaicu isprind, entuziasmând, înflăcărând din înălțime lumea ce se zbătea ca un torent pe străzile Capitalei, în ajutorul mobilizării, au invocat memoria veșnic regretatului aviator în aceste săptămâni din urmă, când națiunea noastră după o lungă cale plină de suferință, plină de glorie, se vede la răspântia fatală în fața destinului său

grav și mut, ademenitor și amenințător în același timp.

Cel ce am rămas a purta grija de soarta lăsmântului intelectual al neamurilor noastre, prieten împreună cu d. dr. Lupu, ne-am trudit din toate puterile ca cel mai târziu pentru această dureroasă aniversare să avem, împreună cu toți românii mângâierea de a vedea din nou falnic în vâzduh pasărea mălăstră a lui Vlaicu.

De mult stă terminat gata, în hangarul propriu dela Cotroceni, aeroplanul „Vlaicu III”, o operă de rădă frumusețe, arătând dragostea cu care a gândit-o până în toate detaliile genialului creator și priceperea devotată cu care au înfăptuit constructorii, d-nii I. B. Magnan și C. Selisteanu, profesor la școala de arte și meserii, intențiile maestrului inventator.

Din războiul franco-german dela 1870—71.

— Asediul Parisului. —

Sedan... sabie împărătească pedesată... detronare... Prusienii la Paris... capitulație... Metz... Bazinele trădătorilor...

Se pare, că aceste cuvinte sună din nou în urechile noastre, cuvinte semnificative, pe cari le-au auzit odinioară mulți din generația actuală, rostindu-se zilnic de o lume întreagă...

Au trecut preste patru decenii de atunci. În 19 Septembrie se împlinesc 44 de ani, de când falnică Metropola a Franței a fost asediată, la 1870 de oștirile germane. După lupte crunte, în cari au jucat rol virtuțile și energiile, jertfele și ticăloșiile, Parisul a trebuit să capituleze în fața forței mai mare...

Războiul dela 1870—71, între Francezi și Germani s'a început în vara anulului 1870. Declarațiile de războiu s'au comunicat în a doua jumătate a lunii Iulie. Mobilizarea s'a făcut rapid. Armatele germane au trecut curând frontiera franceză. Deja în 4 August s'a dat o luptă mai mare, la Welsenburg, care a eșit favorabilă pentru Germani. Au urmat altele, la Wörth, pe la Metz

etc. Dar cel din jurul orașului Metz au rămas nedecisi. Puternica cetate din Lorena, cu 12 forturi și alte întărituri a rămas de-oamdată tot în stăpânirea Francezilor.

La Sedan! Armata principală franceză s'a adunat în împrejurimea orașului Sedan, lângă râul Maas.

Aici se afla în tabără și împăratul Napoleon III.

Prin mișcările lor făcute în acest ținut, Germanii au amăgit așa zicând armata franceză să ia poziție la Sedan. Voiiau să provoace aici o luptă decisivă, ceea ce le-a și succed. Lupta s'a dat în 1 Sept. 1870 Oștirile germane au impresoarat cu lupteala armata franceză, și au eșit învingători, astfel că una din principalele oștiri franceze a fost delăturată din calea de rezistență. Capitularia s'a făcut a doua zi, în 2 Sept.

Împăratul Napoleon ajuns în o astfel de situație fatală, a trebuit să-și tragă consecințele și să se predea. El și-a trimis sabia regelui Wilhelm, prin aghiotantul său Reille. Acestuia i-a dat și o scurtă scrisoare, în care anunța, pe regele că deoarece nu i s'a dat să se poată jertfi în fruntea oastei franceze, își prezintă semnul puterii sale în mâinile regelui.

Se spune că atunci s'a petrecut următoarea scenă caracteristică.

Bismarck, care era de față, a întreat pe Reille, dacă a adus sabia numai în numele împăratului?

— Numai în numele împăratului — a răspuns aghiotantul, emoționat.

— Atunci vom continua — răsună glasul sever al lui Bismarck. — *Not vom să avem sabia Franței!*

Reille presimțea, că soarta lui Napoleon e pecetluită. Știa că tronul împăratului va fi nimicit pentru totdeauna! Pentru aceea a dat un astfel de răspuns.

Știrile veritabile despre catastrofa de la Sedan au sosit abia a doua zi în Paris. În primele momente lumea a fost foarte surprinsă. S'a produs o zăpăcăală și idei și planuri divergente, în toate părțile societății. Poporul manifesta sentimente radicale, din care se putea naște ușor o mișcare revoluționară.

Camera s'a întrunit în 3 Sept. imediat după capitulația de la Sedan. Jules Favre a propus să se introducă din nou forma de stat republicană în locul imperiului. Dar camera n'a putut aduce nici o hotărâre. Plebea a năvălit în sală, a împrăștiat deputații, iar senatul nu s'a întrunit.

A doua zi, în 4 Sept. camera a proclamat *republica* și a numit de con-

ducători provisori ai afacerilor publice pe Gambetta, generalul Trochu, comandantul militar al Parisului, Jules Favre, Cremieux, Rochefort, etc.

Pe când Parisul era agitat și disensiunile luau proporții tot mai mari, comanda militară germană, urmând devizele lui Bismarck, a pornit oastea de la Sedan, spre Paris.

Se aflau încă pe aici, câteva cetăți, în stăpânire franceză. Mai considerabile erau Strassburgul, Belfortul, Givét, Metzul ș. a. Germanii au lăsat în jurul acestor cetăți pâlcuri de oaste, ca garnisoanele să nu poată da ajutor Parisului.

După câteva lupte mai mici oastea germană a sosit la Paris pe la mijlocul lui Septembrie. Trupele erau vre-o 150 mii, dar mai târziu au primit noi ajutoare. Le-au sosit și tunuri de fortăreață și în 13. Octombrie s'a început bombardarea. A fost atacat întâiu cel mai puternic fort extern Mont-Valerien. Oastea germană se lupta cu mult zel, dar și Francezii arătau o vitejie vrednică de laudă.

Nu li se poate reproșa, că nu și-au făcut datorința întru apărarea Parisului, cu curaj, abnegațiune și jertfe uriașe. Și dacă cu toate aceste Parisul a trebuit să capituleze, acest,

fapt are să se atribue împrejurărilor grele și neprielnice, ce au urmat față de poporul francez în cursul asediului.

La sosirea Germanilor în jurul orașului, Francezii aveau firma nădejde că cordonul strelin de împrejurare va fi zdrobit, mai ales cu ajutorul trupelor franceze, ce se aflau la țară în diferite locuri. Spre a aduna aceste trupe în o armată formidabilă, ministrul Gambetta și-a expus viața cu cel mai mare curaj și însuflețire. În 6 Octombrie 1870 Gambetta s'a ridicat din mijlocul Parisului cu un balon și s'a dus în orașul Tours. Acest fapt eroic l-a salvărit Gambetta într'un timp, când știința aeronautică se afla într'o stare primitivă. Gloanțele de pușcă, cu care l-au gratificat Nemții n'au avut succes. Gambetta a trecut nevătmăat preste șirele impresurătorilor, plutind cu balonul său în sferele aeriene înalte, și mână spre scopolul său de o mișcare favorabilă a aerului. Acest gest curajos a produs ulmire pretutindinea și admirație pentru geniul francez. Dar sosirea pe aceasta cale a lui Gambetta la Tours, a produs un entuziasm de nedescris în oraș și pe toată valea râului Loire. Oamenii de la țară s'au deșteptat din amoroasă, care în urma nenorocirii să înstăpâna tot mai mult asupra

